

УДК 330.1:502.33:330.15

DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.192.125-133>**Чала В.С.**Кандидат економічних наук
Український державний університет науки і технологій**Chala Veronika**

Ukrainian State University of Science and Technology

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2233-2335>**Якуб С.В.**

Український державний університет науки і технологій

Yakub Stanislav

Ukrainian State University of Science and Technology

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ДОКТРИНИ ЗЕЛЕНОЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

У статті проаналізовано концепції «зеленої» економіки, короткий огляд еволюції розробки концепції, визначення взаємозв'язку понять «зеленої» економіки, «зеленого» зростання та сталого розвитку. Розглянуто теоретичні аспекти формування зеленої регіональної економіки, яка є однією з ключових концепцій сталого розвитку в умовах зростаючої екологічної загрози. Досліджено еволюцію економічної думки щодо інтеграції екологічних та економічних цілей, що визначають основні фактори та принципи зеленої економіки на регіональному рівні. Особливу увагу приділено проблемам адаптації глобальних екологічних ініціатив до специфіки окремих регіонів, а також визначенню шляхів стимулювання екологічно орієнтованого економічного розвитку. Запропоновано підходи до розробки доктрини зеленої економіки, що включають формування політики екологічної безпеки, розвиток «зелених» інновацій, залучення соціального капіталу та регіональне управління ресурсами.

Ключові слова: «зелена» економіка, «зелене» зростання, сталий розвиток, природні ресурси, довкілля.

THEORETICAL FRAMEWORK OF THE GREEN REGIONAL ECONOMY DOCTRINE FORMATION

This article explores the theoretical underpinnings of the green regional economy, a crucial concept within the broader framework of sustainable development, particularly in light of increasing global environmental challenges. The authors delve into the evolution of economic thought regarding the integration of environmental and economic objectives, highlighting the importance of balancing ecological sustainability with regional economic growth. The study identifies key factors and principles that underpin the green economy at the regional level, such as the efficient use of natural resources, the promotion of renewable energy, and the development of eco-friendly technologies. The article emphasizes the need to tailor global green initiatives to the specific needs and characteristics of individual regions, considering factors such as natural resource endowments, industrial structure, and socio-economic conditions.

A significant focus is placed on the challenges of fostering environmentally sustainable economic development, with a particular emphasis on policy formulation that promotes ecological security and economic resilience. The article also discusses the role of green innovations, the mobilization of social capital, and regional governance in advancing the green economy. Furthermore, the authors propose a theoretical framework for the development of a green economy doctrine that incorporates key strategic initiatives, such as the transition to a circular economy, the integration of sustainability metrics into regional development plans, and the creation of green jobs. These elements are critical for fostering long-term ecological balance while ensuring economic growth and improving the quality of life at the regional level. The paper concludes with recommendations for further research and practical implementation of the green regional economy doctrine, underscoring the need for interdisciplinary approaches and collaboration between governments, businesses, and civil society to achieve sustainable development goals.

Key words: “green” economy, “green” growth, sustainable development, natural resources, environment.

JEL Classification: R11; R58

Постановка проблеми. Енергетична криза, геополітична нестабільність, реальна деградація довкілля, планомірне вичерпання природних ресурсів останніми

роками значно вплинули на характер та темпи розвитку світової економіки. З кожним роком зростає вплив екології та клімату на соціально-економічний розвиток

країн. Згідно з звітом Міжурядової групи експертів зі зміни клімату більше 1 млрд осіб до 2050 р. піддається впливу кліматичних змін, причому до вразливих країн належать країни з ринком, що формується [1].

Оскільки заходи регулювання клімату та екології, створені задля зниження вуглецевої місткості галузей, вжито у низці розвинених країн й надалі планомірно посилюватися, то актуальність зеленої економіки для експортерів галузей, що використовують вуглець зростає. Країни з ринком, що формується, мають істотні запаси природних ресурсів, у структурі експорту багатьох з них переважають продукти з високим вмістом вуглецю, що підпадають під міру регулювання розвинених країн, тому облік особливостей регулювання зеленої економіки у світі вкрай важливий для країн з ринком, що формується.

Вивчення зеленої економіки з погляду розвинених країн з інфраструктурою, високим рівнем науково-технічної бази, високим рівнем життя більшої частини населення ускладнює завдання розгляду зеленої економіки в країнах з ринком, що формується. Доцільність впровадження зеленої економіки в поточному розгляді для більшості країн з ринком, що формується, досить спірне питання і вимагає перегляду концепції зеленої економіки. Незважаючи на безліч існуючих індексних методик оцінки зеленої економіки, аналітичних прогнозів щодо декарбонізації економіки країн та галузей, відсутні єдині підходи для аналізу зеленої економіки в країнах з ринками, що формуються. Враховуючи відмінності за основними соціально-економічними параметрами країн з ринком, що формується від розвинених країн, розробка єдиних методів оцінки та підходів до регулювання зеленої економіки в країнах з ринками, що формуються, може сприяти вирішенню ключових питань становлення зеленої економіки в цих країнах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зелена економіка у країнах з ринками, що формуються спричиняє виникнення бар'єрів, впровадження зеленої економіки в інтеграційних об'єднаннях, та інші пов'язані питання є відносно новим явищем у світовій науці. Одне з перших, помічених світовою спільнотою, обговорення зеленої економіки було представлено у роботі Пірса Д.В., Маркандя А. та Барб'є Е. «Проект створення зеленої економіки» у 1989 р. і мало екологічний характер [2]. Мусіна Л. А. у своїх роботах детально аналізує роль державного регулювання та стимулів для розвитку зеленої економіки, зокрема регіональних аспектів, таких як податкові пільги та фінансування екологічних проектів [3]. Бекетова О. М. є однією із провідних теоретиків зеленої економіки. Її роботи досліджують зв'язок між екологічною стійкістю та економічним зростанням, підкреслюючи важливість збереження природних ресурсів для майбутніх поколінь [4]. Галушкіна Т.П., Потапенко В.Г. досліджують практичні аспекти переходу до зеленої економіки на місцевому рівні, зокрема як впровадження екологічних інновацій може впливати на регіональні ринки праці та економічне зростання [5].

Каядо Г. наголошує на важливості місцевих ініціатив у рамках зеленої регіональної економіки та

підкреслює необхідність інтеграції місцевих екологічних програм з глобальними цілями сталого розвитку [6]. Маріні Говіглі В., Ройс-Діаз М., ден Гердер М., Брайс Р., Туомасюкка Д., і Горріз-Міфсуд Е. досліджують вплив циркулярної економіки на регіональні економічні моделі, зокрема на те, як відновлювальні ресурси та екологічно чисті технології можуть стимулювати стійкий розвиток регіонів [7].

Шульц К. та Бейлі І. у своїх дослідженнях екологічної економіки та аналізують системні підходи до створення зелених економік на регіональному рівні, включаючи питання енергетичної незалежності та охорони біорізноманіття [8]. Павліха Н. В., Цимбалюк І. О., Савчук А. Ю. зосереджується на дослідженнях взаємодії місцевих економік та екологічних програм в Україні, аналізуючи вплив державної екологічної політики на розвиток регіонів [9].

Водночас потребують більш детального дослідження питання аналізу та систематизації концептуальних підходів щодо формування та розвитку зеленої економіки та її регіональних аспектів, визначення принципів та механізмів інтеграції екологічних, економічних і соціальних факторів на регіональному рівні.

Метою статті є дослідження теоретичних основ формування доктрини зеленої регіональної економіки, яка відповідає викликам сучасного світу та забезпечує стійкий розвиток регіонів.

Виклад основних результатів дослідження. На сьогоднішній день є безліч різних трактувань поняття «зелена економіка». Більша частина містить загальні риси. Теорії зеленої економіки включають елементи екологічної стійкості та соціально-економічного розвитку. Об'єктами вивчення зеленої економіки виступають взаємозв'язки між економічним розвитком, соціальним благополуччям та екологічною стійкістю та принципи розробки інноваційних технологій, спрямовані на зниження екологічного навантаження, що стимулюють підвищення рівня життя населення. Згідно із визначенням Програми ООН з навколишнього середовища: «Зелена економіка – результат підвищення добробуту людей та соціальної справедливості при суттєвому скороченні екологічних ризиків та екологічного дефіциту» [10]. Організація економічного співробітництва та розвитку трактує поняття так: «Зелена економіка – економіка чи модель економічного розвитку, заснована на сталому розвитку та знання економіки довілля» [11]. Цільовими показниками зеленої економіки виступають показники енергоефективності, рівня викидів CO₂ в атмосферу та рівня інноваційного розвитку. Згідно з трактуванням ОЕСР цілями зеленої економіки є: відповідальне використання природних ресурсів, підвищення рівня енергоефективності, скорочення викидів діоксиду вуглецю, скорочення викидів відходів [12].

Цілі зеленої економіки згідно з термінологією ЮНЕП – стимулювання інвестицій в інновації таким чином, щоб виникали нові, стійкіші джерела економічної активності та робочих місць, підтримка державою стійкого, справедливого, прозорого управління економікою та суспільством [13]. Найбільші міжнародні

організації визначають зелену економіку як новий тип економічної системи, який сприяє зміцненню взаємозв'язків між економічним розвитком, екологічною стійкістю та соціальним благополуччям через підвищення рівня енергоефективності виробництв, скорочення викидів відходів та CO₂, стимулювання інвестицій в інноваційні галузі. Зважаючи на зміни умов розвитку зеленої економіки у світі в процесі історичного розвитку змінюється трактування поняття зеленої економіки, змінюються погляди вчених на різні етапи розвитку концепту.

Деградація довкілля, планомірне вичерпання природних ресурсів у середині ХХ ст. сприяють активізації процесів пошуку вирішення проблем забруднення довкілля. Виникає безліч теорій екологічної спрямованості у різних науках. У економіці виникають теорії екологічної економіки, економіки низьковуглецевого розвитку, економіки зеленого зростання, біоекономіки. Всі ці теорії поєднує не тільки екологічна спрямованість і міждисциплінарність, економіка включає аспекти з нових дисциплін і сфер життя суспільства (біологія, екологія, антропологія, охорона здоров'я, психологія). Зелені теорії, формують нове розуміння економіки, цілями якої є якість економічного зростання та всіх видів капіталу, зокрема людського капіталу.

Boulding К. використовував термін «космічний корабель Земля», який був винайдений George Н. для позначення обмежених ресурсів, що є на планеті Земля. George Н. представляв нашу планету у вигляді корабля, в якому все взаємопов'язано: «Це добре підготовлений корабель, на якому ми пливемо космосом», тому ресурси повинні розподілятися належним чином для того, щоб екіпаж вижив [14]. Успішна економіка «космонавта» ґрунтується на показниках природи, ступеня, якості та складності всього основного капіталу, включаючи людський капітал, що входять до системи, а не на показниках виробництва та споживання. Таким чином, вимірювати розвиток зростанням валового внутрішнього продукту було б неправильно. З приводу такого ставлення критика Boulding, К. про загальну одержимість зростання була узагальнена в одній з його найвідоміших заміток: «Будь-який, хто вважає, що показове зростання може продовжуватися нескінченно в обмеженому світі, є або божевільним, або економістом» [15].

Костанца Р. стверджує, що екологічна економіка є областю дослідження, яка «розглядає відносини між екосистемами та економічними системами у найширшому сенсі» [16]. Міждисциплінарний характер екологічної (зеленої) економіки означає, що вона поєднує інші дисципліни – екологію, антропологію, соціальний добробут тощо, які необхідні для поєднання з економікою, якщо суспільство хоче досягти сталого розвитку.

Зміна клімату відбувається внаслідок збільшення концентрації парникових газів в атмосфері внаслідок діяльності людини. Два роки по тому, Генеральна Асамблея ООН ухвалила Рамкову Конвенцію ООН про зміну клімату, яка стала знаковою подією у боротьбі зі зміною клімату і є одним із найвизначніших результатів у галузі екологічного права всіх часів [17].

Низьковуглецевий розвиток може бути досягнутий лише шляхом усунення зв'язку між економічним зростанням, викидом вуглецю та екологічною кривою С. Кузнеця [18]. Під екологічною кривою Ковалева розуміється співвідношення між якістю довкілля та розвитком економіки, зростання економіки сприяє деградації довкілля до певного моменту, ця точка певного середнього доходу країни. З розвитком економіки ринкові сили спочатку збільшують, потім скорочують економічну нерівність [19].

У рамках конференції було дано ще одне визначення зеленого зростання як нової парадигми революційного розвитку, яка підтримує економічне зростання, забезпечує кліматичну та екологічну стійкість [20]. «Політика зеленого зростання спрямована на виявлення взаємодоповнюваності економічних та екологічних проблем таким чином, щоб виявити можливості для нових джерел економічного зростання» [21]. Зелене зростання – стратегія підтримки економічного зростання та створення робочих місць для боротьби зі злиднями, в рамках депривації природних ресурсів та зміни клімату [22]. Також зелене зростання – це стратегія інвестування у природний капітал, що робить «зелений» рушійним чинником економічного зростання, що є екологічно стійким [23].

Портер М. та Ван дер Клаас, стверджують, що екологічний фактор може бути використаний для підвищення міжнародної конкурентоспроможності. Вчені виділили дві форми інновацій при посиленні екологічного регулювання: інновації, здатні підвищити відповідність еко-нормам, інновації, що покращують якість продукції або процеси виробництва. До показників якості продукту віднесені: зниження витрат на утилізацію, підвищення продуктивності, підвищення ресурсоефективності [24].

Поняття «зелена економіка» вперше розглядається у роботі таких учених як, Pearce D.W., Markandya A., Barbier E. де запропоновано практичні заходи для «озеленення» зеленої економіки та досягнення цілей сталого розвитку, до яких відносять оцінку рівня забруднень навколишнього середовища, стимули для покращення стану довкілля [25]. Метою зеленої економіки є підтримання обсягу глобальної економіки у межах можливості екосистеми підтримувати її. Варто відзначити факт прискорення зростання світової економіки щороку [26]. Відповідно до Biely К. зелена економіка повинна покращувати економічну ситуацію, не повинна сприяти зниженню зростання економіки в цілому [27].

Landa Т. та Mohammadian М. запропонували поняття біоекономіка – як спробу розширення дисципліни економіки, включення до неї біології, об'єднання з такою прикладною та емпіричною дисципліною, дає економіці розвиток і більшу прогнозованість [28]. Біоекономіку визначають як інтеграцію чи «суміщення» двох дисциплін, економіки та біології з метою збагачення обох дисциплін шляхом суттєвого розширення теоретичних та емпіричних основ, які, зрештою, сприяють побудові нових гіпотез, теорем, теорій та парадигм. Для економіки результати біоекономіки можуть

мати важливі як соціальні, так і політичні наслідки для добробуту людини. Іншими словами, біоекономіка дозволяє сформулювати єдину соціально-економічну та біологічну систему, усунути розрив між економічними та біологічними науками [29].

Baumgärtner S., Quaas M. стверджують, що «економіка сталого розвитку – це економіка етично заснована на ідеї ефективності, а не марнотратства. В її основі лежить використання обмежених ресурсів для досягнення двох нормативних цілей задоволення фізичних потреб та бажань, справедливості, включаючи справедливість між людством сьогодні та майбутніх поколінь, справедливе ставлення до природи, у межах

встановлення відносин природа-людина протягом тривалого та за своєю суттю невизначеного майбутнього» [30].

Історичні зміни у розумінні концепту зеленої економіки спостерігаються у теоріях вчених різних періодів. Суто екологічна концепція розвитку та прагнення до досягнення певних екологічних показників змінюється концепцією економіки, цілями якої стають ефективність, інноваційність, ощадливість щодо природи, соціальна справедливість за збереження економічної доцільності. Розвиток теорій зеленої економіки відбувається паралельно і на рівні міжнародних організацій, що значно впливає на розвиток теорій вчених (Рис. 1).

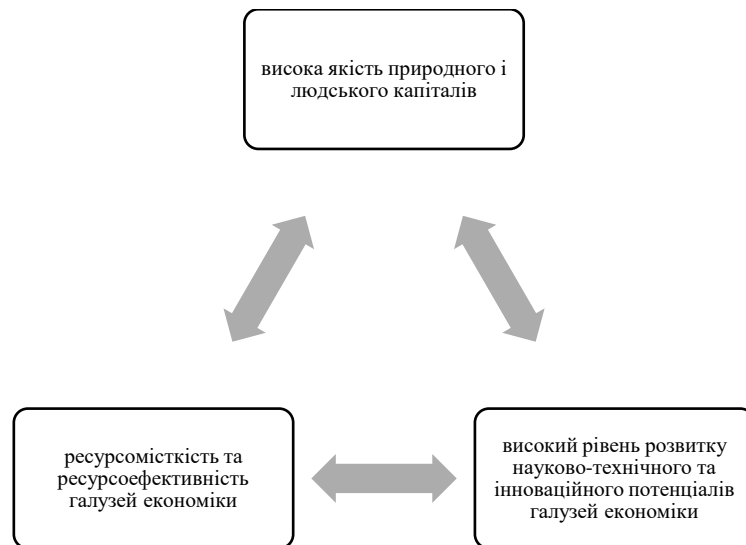

Рис.1. Критерії віднесення до зеленої економіки в контексті «зелених» теорій.
Джерело: побудовано авторами на основі [31].

Виходячи з критеріїв зеленої економіки до індикаторів відносять: показники, що відображають ступінь завданих екологічних збитків; показники, що відображають рівень інноваційного розвитку; показники, що відображають ефективність використання ресурсів. Становлення зеленої економіки відбувається поетапно, з недостатнім розвитком теорії з'являються нові інструменти зеленої економіки. Під інструментами зеленої економіки розуміються заходи регулювання економіки, які сприяють здійсненню зеленого переходу. Далі буде розглянуто історичний розвиток інструментів зеленої економіки.

Розвиток міжнародного регулювання зеленої регіональної економіки почався в середині ХХ ст., з підписання Закону про чисте повітря у Сполученому Королівстві у 1956 р. у відповідь на великий лондонський смог 1952 р., потім була підписана резолюція Генеральної Асамблеї ООН з екологічного розмаїття та охорони навколишнього середовища в 1972 р. У цей період більшість учених знаходилися в пошуку рішень проблем навколишнього середовища, зелена економіка – «екологічна економіка». У розвинених країнах відбувається становлення кліматичного регулювання, яке має переважно екологічний характер, проблеми змін клімату та екології пов'язують із діяльністю людини [32].

Поворотним моментом у розвитку теорії зеленої економіки стала опублікована 1972 р. доповідь для Римського клубу, що містить результати моделювання зростання людської популяції та вичерпання природних ресурсів. Вперше було підкреслено глобальні проблеми населення, виснаження природних ресурсів, вперше термін «стійкість» пов'язують з економічним зростанням, наголошується на необхідності обмеження зростання споживання та виробництва [33]. У 1970 рр. у світовій енергетиці відбулися істотні зміни, пов'язані з нафтовою кризою, які вплинули переважно на розвинені країни, орієнтовані на дешеву нафту [34]. Виниклі бар'єри розвитку економіки змусили розвинені країни впроваджувати такі інструменти зеленої економіки, як енергозберігаючі технології та відновлювані джерела енергії. У розвинених країнах починається становлення «зеленої» модернізації, що передбачає розвиток екологічно відповідального виробництва, що не завдає шкоди довкіллю [35].

За період із 1980-1990 рр. було проведено безліч самітів, підписано кілька важливих багатосторонніх природоохоронних угод. Найбільший вплив на становлення зеленої економіки в глобальному контексті справила проведена в 1992 р. Конференція ООН з навколишнього середовища та розвитку в Ріо-де-Жанейро. У рамках конференції було прийнято дві ключові

конвенції – Конвенцію про біологічну різноманітність та Рамкову конвенцію про зміну клімату. Дані конвенції заклали основи міжнародного розвитку повістки. З 1994 р. починають проводитись щорічні конференції сторін Рамкової конвенції ООН про зміну клімату для розгляду питань конвенцій.

У 2005 р. був ратифікований Кіотський протокол, перша глобальна угода щодо клімату, яка заснована на ринковому механізмі регулювання [36]. Особливістю підписаного протоколу є впровадження механізмів гнучкості (торгівля квотами, механізм чистого розвитку), які мають сприяти скороченню викидів. Тим не менш, до цього моменту у світі немає єдиного узгодженого підходу до вуглецевого регулювання, що ускладнює впровадження інструменту зеленої економіки в багатьох країнах, що розвиваються.

З 2015 р. країни, які ратифікували Паризьку угоду відповідно до пункту 12 статті 4, реєструються в публічному реєстрі, куди направляють національно-визначений внесок – план дій зі скорочення викидів та адаптації до зміни клімату, який включає заявлений внесок у пом'якшення наслідків та відповідні дії країни [37]. У плани країн включаються цілі розвитку зеленої економіки, одночасно з цим починають формуватися і структури фінансування зеленої економіки по всьому світу, починають випускатися зелені облігації, з'являються перші законодавчі норми, що регулюють зелену економіку, вводяться зелені таксономії. У грудні 2015 р. міжнародною некомерційною організацією Climate Bond Initiative було опубліковано перші стандарти зелених облігацій [38]. Зелені фінанси включають як зелені облігації, а й зелене кредитування і зелене пайове інвестування [39].

У 2015 р. було прийнято Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року, який заклав 25 основ для запуску «зеленої» трансформації в країнах, що розвиваються, особливий акцент був зроблений на розвитку базової інфраструктури для населення (чиста вода, санітарія) [40]. До інструментів зеленої економіки відносять кліматичне регулювання, озеленення ланцюжків «виробництво-споживання», впровадження елементів відновлюваної енергетики, регулювання ринку зеленого фінансування та вуглецеве регулювання, стійка інфраструктура [41].

Зелена регіональна економіка стає новим світовим трендом, вивчається як зарубіжними і вітчизняними вченими. Зелена економіка має міждисциплінарний характер і постає як наука, що вивчає вплив негативних змін екології та клімату на економічне зростання та соціальний розвиток. Завданнями зеленої регіональної економіки є скорочення негативних змін клімату та екології через трансформацію моделей виробництва та споживання, перехід на новий технологічний уклад із використанням інноваційних технологій, підвищення якості людського капіталу.

Принципами зеленої регіональної економіки виступають доступна освіта та охорона здоров'я, зниження негативного впливу на екологію та клімат, запровадження відповідального споживання, виробництва, елементів циркулярної економіки. Економічний зміст

зеленої економіки опрацьовується та трансформується внаслідок діяльності міжнародних організацій, регіональних об'єднань, урядів країн. Нині стратегії розвитку багатьох країн та об'єднань включають інструменти зеленої економіки. Економічний зміст зеленої економіки продовжує трансформуватися, набуває більш соціального забарвлення, відбувається зміщення поняття від екологічної економіки до економіки сталого розвитку та економіки замкнутого циклу. Проте розгляд зеленої економіки дуже неоднозначний і неоднорідний для різних країн, які мають свої особливості.

В даний час зелена економіка розглядається більшістю розвинених країн як економіка, метою якої є зниження ряду екологічних показників, стимулювання зростання соціального благополуччя через здійснення переходу економік країн на нову стадію технологічного розвитку, що передбачає використання інноваційних, високотехнологічних виробництв, запровадження елементів циркулярної економіки.

Зелена економіка, точніше особливості регулювання інструментів зеленої економіки, у поточному розгляді є доцільною для впровадження здебільшого у розвинених країнах. Країни групи ОЕСР пережили екстенсивне зростання економік, накопичили достатню кількість капіталу, розвинули науково-технічну базу і значно підвищили середній рівень доходу населення для переходу до зеленої економіки. Багато країн, що навпаки, мають значні запаси природних ресурсів з досить слабкою науково-технічною базою і недостатньо розвиненим фінансовим ринком, з великою і швидкозростаючою чисельністю населення з низьким рівнем доходу, що робить зелену економіку в поточному розгляді недоцільною для впровадження. У цю групу країн входять і багато країн з ринками, що формуються.

Дослідження теоретичних основ формування доктрини зеленої регіональної економіки дозволило зробити низку важливих висновків, які мають значення як для науки, так і для практики. По-перше, концепція зеленої регіональної економіки є багатовимірною і вимагає інтегрованого підходу до економічної діяльності, що враховує екологічні та соціальні чинники нарівні з економічними показниками. Це підхід, який спрямований на створення умов для стійкого економічного зростання без шкоди для природного середовища та якості життя майбутніх поколінь.

По-друге, ключову роль у впровадженні зеленої регіональної економіки відіграє державна політика та інституційні механізми, які здатні забезпечити належні умови для інновацій у сфері екологічних технологій та створення «зелених» робочих місць. Особливо важливим є розвиток регіональних стратегій, які враховують локальні потреби та специфіку кожного регіону. Зелена регіональна економіка повинна включати в себе механізми управління ресурсами, стимулювання циркулярної економіки та збереження біорізноманіття, що є важливим чинником для підвищення стійкості екосистем на місцевому рівні.

По-третє, сучасні глобальні екологічні виклики, такі як зміна клімату, виснаження природних ресурсів

та необхідність енергетичного переходу до відновлювальних джерел енергії, змушують регіони шукати нові підходи до формування власних економічних стратегій. Це вимагає нових моделей розвитку, де ключовими принципами стануть ефективне використання енергії, зменшення шкідливих викидів, впровадження екологічних стандартів виробництва та розвиток «зеленої» інфраструктури.

По-четверте, важливим напрямом є залучення до процесу розвитку зеленої економіки бізнесу та громадськості. Це сприятиме формуванню партнерства між державними установами, приватним сектором та місцевими громадами для досягнення екологічно орієнтованих цілей. Водночас значущою залишається роль міжнародної співпраці та інтеграції глобальних екологічних стандартів у регіональні стратегії.

Формування доктрини зеленої регіональної економіки є важливим елементом сучасної економічної політики, орієнтованої на забезпечення стійкого розвитку та екологічної безпеки. Подальші дослідження повинні зосередитися на розробці конкретних інструментів для впровадження зеленої економіки в регіонах, зокрема через механізми державно-приватного партнерства, фінансових стимулів та регуляторної підтримки. Важливими є також дослідження успішних кейсів з різних регіонів, що можуть стати основою для масштабування екологічних інновацій та підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки у глобальному контексті.

Висновки. У ході дослідження було встановлено, що формування доктрини зеленої регіональної економіки є ключовим напрямом для забезпечення стійкого розвитку регіонів в умовах сучасних глобальних екологічних викликів. Основні висновки, зроблені на основі аналізу теоретичних засад зеленої економіки, полягають у наступному:

Зелена регіональна економіка базується на принципах сталого розвитку, що вимагає інтеграції

екологічних, соціальних та економічних складових. Ця модель спрямована на збереження природних ресурсів та забезпечення екологічної стійкості, що водночас сприяє економічному зростанню та підвищенню якості життя населення.

Роль державної політики є вирішальною для успішного переходу до зеленої економіки. Важливими елементами цього процесу є підтримка екологічних інновацій, створення «зелених» робочих місць та формування регіональних стратегій, що враховують специфіку локальних потреб. Економічні стимули для переходу до зеленої регіональної економіки включають фінансові інструменти, такі як податкові пільги, інвестиції у відновлювану енергетику та проекти з ефективного використання ресурсів. Це сприяє розвитку нових галузей та підвищенню конкурентоспроможності регіонів.

Міжнародна співпраця та інтеграція глобальних екологічних стандартів в регіональні стратегії є важливим фактором успішної імплементації зеленої економіки. Це дозволяє регіонам адаптуватися до змін клімату та інших глобальних викликів, зокрема через участь у міжнародних екологічних ініціативах та проєктах. Залучення місцевих громад і бізнесу до процесу формування зеленої регіональної економіки підвищує ефективність екологічних ініціатив та сприяє створенню партнерських відносин між різними секторами економіки. Це є важливим елементом для досягнення стійкості та довготривалого економічного зростання.

Таким чином, зелена регіональна економіка не лише сприяє збереженню довкілля, але й відкриває нові можливості для економічного розвитку регіонів. Подальші дослідження мають зосередитися на пошуку практичних механізмів впровадження зеленої економіки на регіональному рівні, зокрема через адаптацію успішних міжнародних практик та розробку інструментів для підтримки місцевих екологічних ініціатив.

Список використаних джерел

1. Climate Change 2023: Synthesis Report / Міжурядова група експертів зі зміни клімату. URL: https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/downloads/report/IPCC_AR6_SYR_FullVolume.pdf
2. Pearce D., Markandya A., Barbier E. Blueprint for a green economy. London. Earthscan Publications Ltd. 1989. 193 p.
3. Мусіна Л.А. Взаємний вплив економіки та природного середовища в сучасному світі: політика, стратегії, технології: монографія / Л.А. Мусіна, А.В. Ямчук, Т.К. Кваша. К.: УкрІНТЕІ, 2012. 260 с.
4. Економіка довкілля і природних ресурсів: навчальний посібник / за заг. ред. П. Т. Бубенка; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Х.: ХНУМГ, 2014. 280 с.
5. Основні засади впровадження моделі «зеленої» економіки в Україні : навч. посіб. / Т.П. Галушкіна, Л.А. Мусіна, В.Г. Потапенко та ін. ; за наук. ред. Т.П. Галушкіної. К.: Інститут екологічного управління та збалансованого природо-користування, 2017. 154 с.
6. CAIADO Rodrigo Goyannes Gusmão, et al. A literature-based review on potentials and constraints in the implementation of the sustainable development goals. Journal of cleaner production. 2018. № 198. P. 1276-1288.
7. Marini Govigli V., Rois-Díaz M., den Herder M., Bryce R., Tuomasjukka, D., & Górriz-Mifsud, E. The green side of social innovation: Using sustainable development goals to classify environmental impacts of rural grassroots initiatives. Environmental Policy and Governance. 2022. № 32(6). P. 459-477.
8. Schulz C., & Bailey I. The green economy and post-growth regimes: opportunities and challenges for economic geography. Geografiska Annaler: Series B. Human Geography. 2014. № 96(3). P. 277-291.
9. Павліха Н. В., Цимбалюк І. О., Савчук А. Ю. Сталый розвиток туризму та рекреації: сучасні виклики й перспективи для України. 2022. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/20754/1/tyruz_m_2022.pdf

10. Why does green economy matter? / Програма ООН з довкілля. URL: <https://www.unep.org/explore-topics/green-economy/why-does-green-economy-matter>
11. Making Inclusive Growth Happen / OECD Library. URL: https://www.oecd-ilibrary.org/development/all-on-board_9789264218512-en
12. Green growth and sustainable development. URL: <https://www.oecd.org/greengrowth/>
13. Explore Green Growth / Green Policy Platform. URL: www.greengrowthknowledge.org/page/explore-green-growth
14. George H. Progress and Poverty: an inquiry into the cause of industrial depressions and of increase of want with increase of wealth: the remedy / H. George. – London : William Reeves, 1884. P. 63-67. 440 p.
15. Boulding, Kenneth E. The economics of the coming spaceship earth / Kenneth E. Boulding // Environmental Quality in a Growing Economy. 1966. P. 1-14.
16. Costanza, R. Ecological economics: The science and management of sustainability / R. Costanza. – New York : Columbia University Press, 1991. P. 3. 525 p.
17. The Rio declaration on environment and development. 1992. URL: https://www.iau-hesd.net/sites/default/files/documents/rio_e.pdf
18. Kuznets, S. Economic Growth and Income Inequality / S. Kuznets // American Economic Review. 1955. № 45. P. 1-28.
19. Yandle, B. The Environmental Kuznets Curve: A primer / B. Yandle, M. Vijayaraghavan, M. Bhattarai // Perc Research Study. 2002. № 2 (1). P. 1-24.
20. Green growth / Knowledge Platform. Sustainable Development GOALS : URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?menu=1447>
21. Smulders, S. Growth theory and «green growth» / S. Smulders, M. Toman, C. Withagen // Oxford Review of Economic Policy. 2015. № 30 (3). P. 423-446.
22. Ministerial Declaration on Environment and Development for Asia and the Pacific. 2017. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/3882499?ln>
23. Green Growth / ESCAP. URL: <https://www.unescap.org/our-work/environment-development/sustainability-transitions/green-growth>
24. Porter, Michael E. Toward a New Conception of the Environment-Competitiveness Relationship / Michael E. Porter, Claas van der Linde // Journal of Economic Perspectives. 1995. № 4. Volume 9. P. 97-118.
25. World Economic Outlook, October 2020: A Long and Difficult Ascent / IMF LIVE. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/09/30/world-economic-outlook-october-2020>
26. Biely, K. The United Nations Environment Programme's Green Economy Initiative: Shifting the Concept with the Global Financial Crisis of 2008 / K. Biely // University of Leeds URL: <https://conferences.leeds.ac.uk/eesee2015/wp-content/uploads/sites/57/2015/10/0353.pdf>
27. Mohammadian, M. What Is Bioeconomics: Biological Economics? / M. Mohammadian // Journal of interdisciplinary Economics. 2003. № 14 (4). P. 319-337. DOI 10.1177/02601079X03001400401.
28. Landa, T. The emerging discipline of bioeconomics: aims and scope of the Journal of Bioeconomics / T. Landa // Journal of Bioeconomics. 1999. № 1 (1). P. 5-12. DOI 10.1007/S10818-005-4347-4.
29. Baumgärtner, S. Sustainability economics – General versus specific, and conceptual versus practical / S. Baumgärtner, M. Quaas // University of Lüneburg Working Paper Series in Economics. 2010. № 169. P. 1-9.
30. World Energy Statistics and Balances / International Energy Agency : URL: <https://www.iea.org/data-and-statistics/data-product/world-energy-balances#>
31. Medida Provisória n. 1.154, de 1º de janeiro de 2023 / IRIB : URL: <https://irib.org.br/noticias/detalhes/medida-provisoria-n-1-154-de-1o-de-janeiro-de-2023>
32. Ellis, J. 2030 Brazil Roadmap, Multiplying the Transition: Market-based solutions for catalyzing clean energy investment in emerging economies / J. Ellis, N. C. Rypl // Climate Investment Funds : URL: https://www.cif.org/sites/cif_enc/files/knowledge-documents/bnef-cif_fi_project_2030_roadmap_slide_deck_brazil.pdf
33. National Action Plan on Climate Change (NAPCC) / Drishti : 2021. URL: <https://www.drishtiiias.com/pdf/national-action-plan-on-climate-change.pdf>
34. National Electric Mobility Mission Plan / Government of India : 2015. URL: <https://pib.gov.in/newsite/PrintRelease.aspx?relid=116719.#:~:text=Government%20of%20India%20launched%20the,o n%20year%20from%202020%20onwards>
35. Mission LiFE (Lifestyle for Environment) / Impact and Policy Research Institute : 2022. URL: [https://www.impriindia.com/insights/life-lifestyle-for-environment/#:~:text=Mission%20LiFE\(Lifestyle%20for%20Environment\)is%20an,are%20formulated%20are%20usu ally%20urban-friendly](https://www.impriindia.com/insights/life-lifestyle-for-environment/#:~:text=Mission%20LiFE(Lifestyle%20for%20Environment)is%20an,are%20formulated%20are%20usu ally%20urban-friendly)
36. National Green Hydrogen Mission / Government of India : 2023. URL: <https://cdnbbsr.s3waas.gov.in/s3716e1b8c6cd17b771da77391355749f3/uploads/2023/01/2023012338.pdf>
37. Commission on growth and development The Growth Report Strategies for Sustained Growth and Inclusive Development URL: <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/df194a38-cb6f-5553-8fd8->

e48a8a7c9574/content

38. Ianchovichina E. Inclusive Growth Analytics: Framework and Application / E. Ianchovichina, S. Lundstrom // The World Bank Policy Research Working Paper. 2009. № 4851. P. 21-37.
39. Glaeser E.L. Do Institutions Cause Growth? / E.L. Glaeser, Rafael La Porta, F. Lorez-de-Silanes [et al.] // Journal of Economic Growth. 2004. № 9 (3). P. 271-303.
40. Anand Rahul Inclusive Growth: Measurement and Determinants / Rahul Anand, Saurabh Mishra, Shanaka J. Peiris // IMF Working Paper. 2013. № 13 (135) P. 1-26.
41. Hausmann R. The Low Productivity Trap: Chiapas Growth Diagnostics / R. Hausmann, L. Espinoza, M.A. Santos // CID Working Paper. 2015. № 304. P. 60-62.

References

1. IPCC. (2023). Climate Change 2023: Synthesis Report. https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/downloads/report/IPCC_AR6_SYR_FullVolume.pdf
2. Pearce, D., Markandya, A., & Barbier, E. (1989). Blueprint for a green economy. Earthscan Publications Ltd.
3. Musina, L. A., Yamchuk, A. V., & Kvasha, T. K. (2012). Vzaiemnyi vplyv ekonomiky ta pryrodnoho seredovyscha v suchasnomu sviti: polityka, stratehii, tekhnolohii [The mutual influence of the economy and the natural environment in the modern world: politics, strategies, technologies: a monograph] UkrINTEI. 260 p. [in Ukrainian]
4. Bubenko, P. T. (Ed.). (2014). Ekonomika dovkillia i pryrodnykh resursiv: [Economics of environment and natural resources: study guide] Kharkiv National University of Urban Economy named after O. M. Beketova. 280 p. [in Ukrainian]
5. Halushkina, T. P., Musina, L. A., Potapenko, V. H., et al. (2017). Osnovni zasady vprovadzhennia modeli "zelenoi" ekonomiky v Ukraini: Navch. posib. [Basic principles of implementation of the "green" economy model in Ukraine] Institute of Environmental Management and Balanced Nature Use, 154 p. [in Ukrainian]
6. Caiado, R. G. G., et al. (2018). A literature-based review on potentials and constraints in the implementation of the sustainable development goals. Journal of Cleaner Production, 198, 1276-1288.
7. Marini Govigli, V., Rois-Díaz, M., den Herder, M., Bryce, R., Tuomasjukka, D., & Górriz-Mifsud, E. (2022). The green side of social innovation: Using sustainable development goals to classify environmental impacts of rural grassroots initiatives. Environmental Policy and Governance, 32(6), 459-477.
8. Schulz, C., & Bailey, I. (2014). The green economy and post-growth regimes: Opportunities and challenges for economic geography. Geografiska Annaler: Series B. Human Geography, 96(3), 277-291.
9. Pavlikha, N. V., Tsybaliuk, I. O., & Savchuk, A. Yu. (2022). Stalyi rozvytok turizmu ta rekreatsii: Suchasni vyklyky y perspektyvy dlia Ukrainy. [Sustainable development of tourism and recreation: modern challenges and prospects for Ukraine] https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/20754/1/tyruz_m_2022.pdf [in Ukrainian]
10. United Nations Environment Programme (UNEP). (n.d.). Why does green economy matter? <https://www.unep.org/explore-topics/green-economy/why-does-green-economy-matter>
11. OECD. (n.d.). Making inclusive growth happen. https://www.oecd-ilibrary.org/development/all-on-board_9789264218512-en
12. OECD. (n.d.). Green growth and sustainable development. <https://www.oecd.org/greengrowth/>
13. Green Policy Platform. (n.d.). Explore green growth. <https://www.greengrowthknowledge.org/page/explore-green-growth>
14. George, H. (1884). Progress and poverty: An inquiry into the cause of industrial depressions and of increase of want with increase of wealth: The remedy. William Reeves.
15. Boulding, K. E. (1966). The economics of the coming spaceship earth. In Environmental quality in a growing economy (pp. 1-14).
16. Costanza, R. (1991). Ecological economics: The science and management of sustainability. Columbia University Press.
17. United Nations. (1992). The Rio declaration on environment and development. https://www.iau-hesd.net/sites/default/files/documents/rio_e.pdf
18. Kuznets, S. (1955). Economic growth and income inequality. American Economic Review, 45, 1-28.
19. Yandle, B., Vijayaraghavan, M., & Bhattarai, M. (2002). The environmental Kuznets curve: A primer. PERC Research Study, 2(1), 1-24.
20. United Nations. (n.d.). Green growth. <https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?menu=1447>
21. Smulders, S., Toman, M., & Withagen, C. (2015). Growth theory and "green growth." Oxford Review of Economic Policy, 30(3), 423-446.
22. United Nations. (2017). Ministerial declaration on environment and development for Asia and the Pacific. <https://digitallibrary.un.org/record/3882499?ln>
23. ESCAP. (n.d.). Green growth. <https://www.unescap.org/our-work/environment-development/sustainability-transitions/green-growth>
24. Porter, M. E., & van der Linde, C. (1995). Toward a new conception of the environment-competitiveness relationship. Journal of Economic Perspectives, 9(4), 97-118.

25. IMF. (2020). World Economic Outlook, October 2020: A long and difficult ascent. <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/09/30/world-economic-outlook-october-2020>
26. Biely, K. (n.d.). The United Nations Environment Programme's Green Economy Initiative: Shifting the concept with the global financial crisis of 2008. University of Leeds. <https://conferences.leeds.ac.uk/esee2015/wp-content/uploads/sites/57/2015/10/0353.pdf>
27. Mohammadian, M. (2003). What is bioeconomics: Biological economics? *Journal of Interdisciplinary Economics*, 14(4), 319-337. <https://doi.org/10.1177/02601079X03001400401>
28. Landa, T. (1999). The emerging discipline of bioeconomics: Aims and scope of the *Journal of Bioeconomics*. *Journal of Bioeconomics*, 1(1), 5-12. <https://doi.org/10.1007/S10818-005-4347-4>
29. Baumgärtner, S., & Quaas, M. (2010). Sustainability economics – General versus specific, and conceptual versus practical. University of Lüneburg Working Paper Series in Economics, 169, 1-9.
30. International Energy Agency (IEA). (n.d.). World energy statistics and balances. <https://www.iea.org/data-and-statistics/data-product/world-energy-balances#>
31. IRIB. (2023). Medida provisória n. 1.154, de 1º de janeiro de 2023. <https://irib.org.br/noticias/detalhes/medida-provisoria-n-1-154-de-1o-de-janeiro-de-2023>
32. Ellis, J., & Rypl, N. C. (n.d.). 2030 Brazil roadmap, multiplying the transition: Market-based solutions for catalyzing clean energy investment in emerging economies. Climate Investment Funds. https://www.cif.org/sites/cif_enc/files/knowledge-documents/bnef-cif-fi_project_2030_roadmap_slide_deck_brazil.pdf
33. Drishtii. (2021). National Action Plan on Climate Change (NAPCC). <https://www.drishtiiias.com/pdf/national-action-plan-on-climate-change.pdf>
34. Government of India. (2015). National Electric Mobility Mission Plan. <https://pib.gov.in/newsite/PrintRelease.aspx?relid=116719>
35. Impact and Policy Research Institute (IMPRI). (2022). Mission LiFE (Lifestyle for Environment). <https://www.impriindia.com/insights/life-lifestyle-for-environment>
36. Government of India. (2023). National Green Hydrogen Mission. <https://cdnbbsr.s3waas.gov.in/s3716e1b8c6cd17b771da77391355749f3/uploads/2023/01/2023012338.pdf>
37. World Bank. (n.d.). The Growth Report: Strategies for Sustained Growth and Inclusive Development. <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/df194a38-cb6f-5553-8fd8-e48a8a7c9574/content>
38. Ianchovichina, E., & Lundstrom, S. (2009). Inclusive growth analytics: Framework and application. World Bank Policy Research Working Paper (4851), 21-37.
39. Glaeser, E. L., La Porta, R., & Lorez-de-Silanes, F. (2004). Do institutions cause growth? *Journal of Economic Growth*, 9(3), 271-303.
40. Anand, R., Mishra, S., & Peiris, S. J. (2013). Inclusive growth: Measurement and determinants. IMF Working Paper (13/135), 1-26.
41. Hausmann, R., Espinoza, L., & Santos, M. A. (2022). Inclusive growth and the origins of economic development. *Journal of Development Economics*, 148, 102609.